

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості сформованості мовленнєвої діяльності у дітей з розладами
аутистичного спектру

Виконала студентка групи СО-4(1) спеціальності 016 Спеціальна освіта

Керівник: Лупінович С.М.

Рецензент: Луценко І.В.

Нормоконтроль:

Запоріжжя 2022

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 37 с., 4 табл., 3 рис., 43 джерела, 2 додатки.

Об'єкт дослідження: мовленнєва діяльність у дітей з розладами аутистичного спектру.

Мета роботи: визначити рівень сформованості мовленнєвої діяльності у дітей з розладами аутистичного спектру.

Методи дослідження: теоретичний, емпіричні, статистичні.

Кількість дітей з розладами аутистичного спектру збільшується у нашій країні. Мовленнєва діяльність дітей з розладами аутистичного спектру відрізняється від дітей з нормою. Порушення мовлення відбивається на поведінці дитини та в тій чи іншій мірі впливає на її психічний і розумовий розвиток.

Мовлення дітей зі спектром аутизму, з віком, може погіршуватися, тобто дитина може зовсім перестати говорити, або ж мовленнєва діяльність дитини покращиться. Батьки дитини з розладами аутистичного спектру відіграють важливу роль у розвитку мовлення дитини. Мовлення дитини буде розвиватися, якщо батьки будуть брати активну участь у його розвитку. Існує безліч інформації, посібників, які допоможуть їм в цьому.

Отже, мовлення дітей з розладами аутистичного спектру потрібно розвивати, щоб в результаті дитина змогла спілкуватися з батьками та однолітками. Розлади аутистичного спектру – це не хвороба, а стан.

РОЗЛАДИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ, МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ, МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК, ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ, ОНТОГЕНЕЗ, МУТИЗМ, ЕХОЛАЛІЯ, СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС, ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ.

ВСТУП

Розлади аутистичного спектру– це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування.

За останніми даними МОЗ України кількість дітей з розладами аутистичного спектру зросла в 3,8 разів на 100 000 дитячого населення. Відомо, що аутизм в чотири рази більше вражає дівчаток ніж хлопців.

Аутизм у дітей виявляється в проблемі встановлення контактів з оточуючими, у відході від реальності у свій, закритий для сторонніх світ власних переживань. У дітей з аутичними проявами спостерігається порушення здатності до спілкування та соціальної взаємодії. Для них характерні стереотипні, повторювані форми поведінки, прагнення до самотності, особливий розвиток або повна відсутність мовлення, незграбність рухів під час діяльності, неадекватні реакції на різні сенсорні стимули.

Проблему стосовно категорії дітей із розладами спектру аутизму, що мають проблеми у сфері соціальної взаємодії та спілкування досліджували (М. Веденіна, І. Марценковський, О. Мастюкова, О. Нікольська, О. Романчук, Н. Сіماشкова, Т. Скрипник, Г. Хворова, Д. Шульженко, А. Чупріков) [27].

У сучасних дослідженнях поняття «мовленнєва діяльність» розглядається у двох взаємопов'язаних аспектах: з одного боку, це властивість особистості, що виявляється в здатності висловлюватися і сприймати мовлення іншого суб'єкта мовленнєвої комунікації, з іншого – якісно-кількісна характеристика мовленнєвої діяльності (Т. Скрипник, У. Сидорова, Л. Айдарова, І. Зимня, О. Леонт'єв, Р. Фрумкіна, О. Шахнарович, Д. Ельконін).

Також мовленнєва діяльність розглядається як умова мовленнєвого спілкування (Б. Анан'єв, А. Алхазішвілі, О. Бодальов, Л. Божович,

О. Грибова, Р. Фрумкіна, Б. Яшина), як показник інтелектуального розвитку (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонт'єв, О. Лурія, Д. Ельконін, Романчук.О) [25].

Під-Під мовленнєвою діяльністю більшість авторів розуміють стійку властивість особистості дитини, що виявляється: у самостійному, різноманітному, ініціативному використанні мовлення у практиці спілкування; в активному володінні мовленням [4].

Вчені С. Конопляста, В. Косинкіна відмічають 4 компоненти мовленнєвої діяльності: імпресивний, експресивний, інтелектуальний, особистісний [12].

Важливим механізмом формування гармонійного особистісного та мовленнєвого розвитку є, насамперед, потреби дитини, в перші роки життя. Батьки дитини відіграють найважливішу роль у цьому розвитку дитини з розладами аутистичного спектру, адже вони є найближчим колом спілкування для неї. Тому, якщо батьки, не будуть задовольняти потреби дитини у спілкуванні, це може стати переломним моментом у формуванні особистості та розвитку її комунікативних навичок.

Труднощі, що виникають у дітей з розладами аутистичного спектру, перешкоджають отриманню інформації з оточуючого середовища та провокують неможливість дитини поділитися з оточуючими важливими моментами з життя. Дана проблема потребує розробки поетапного плану дій, де мовлення дитини з розладами спектру аутизму буде розвиватися поступово під час різної діяльності.

Об'єкт дослідження: мовленнєва діяльність у дітей з розладами аутистичного спектру.

Предмет дослідження: особливості сформованості мовленнєвої діяльності у дітей з розладами аутистичного спектру.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і експериментально виявити особливості сформованості мовленнєвої діяльності у дітей з розладами аутистичного спектру.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури уточнити поняття «мовленнєва діяльність у дітей з розладами аутистичного спектру» та виявити її особливості.

2. Провести діагностику рівнів сформованості мовленнєвої діяльності у дітей з розладами аутистичного спектру.

3. Розробити методичні рекомендації для батьків щодо формування мовленнєвої діяльності у дітей з розладами аутистичного спектру.

Методи дослідження:

– теоретичний - аналіз спеціальної науково-методичної соціальної та методичної літератури з проблеми, теоретичне вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду Д. Ельконіна, О. Леонтєва, І. Лісіної, В. Башиної, Д. Шульженко, С. Коноплястої, В. Косинкіної;

– емпіричні – бесіда, тестування: тест «Володіння зв'язним мовленням»(С. Максименко) методика «Визначення словникового запасу» (І. Архіпова);

– статистичні – кількісна та якісна обробка даних.

Методологія дослідження:

- вчення про практичний взаємозв'язок мовлення і мислення (Д. Браун, Л. Виготський, М. Жинкін, О. Леонтєва, Д. Слобін та ін.);

- теорія про закономірності розвитку спілкування в онтогенезі та концептуальні положення про провідну роль спілкування у формуванні особистості дитини (Л. Галігузова, Н. Жукова, Я. Коломінський, І. Лісіна, С. Мещерякова, Т. Піроженко, Т. Репіна, О. Смирнова та ін.);

- концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з розладами аутистичного спектру (В. Тарасун, Г. Хворова).

Структура бакалаврської роботи: бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків. Повний обсяг курсової 37 ст. Основний зміст викладено на 31 сторінках. Робота містить: 4 Таблиці та 3 Рисунки. Також має список використаної

літератури, який містить 43 джерела та 2 додатки.

ВИСНОВКИ

Науково-теоретичний аналіз спеціальної науково-методичної літератури, сучасних підходів до виховання і навчання дітей засвідчує посилений інтерес науковців і практиків до проблеми виявлення і подолання порушень мовленнєвого розвитку у дітей з розладами аутистичного спектру.

Проблему стосовно категорії дітей із розладами спектру аутизму, що мають проблеми у сфері соціальної взаємодії та спілкування досліджували (М. Веденіна, І. Марценковський, О. Мастюкова, О. Нікольська, О. Романчук, Н. Сіماشкова, Т. Скрипник, Г. Хворова, Д. Шульженко, А. Чупріков) [27].

Розлади аутистичного спектру— це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування.

Домінуючий вплив на формування багатьох соціально значимих функцій у дітей здійснює мовленнєва діяльність. Батьки дитини відіграють найважливішу роль у мовленнєвому розвитку дитини з розладами аутистичного спектру, вони є найближчим колом спілкування для неї. Тому, якщо, батьки не будуть задовольняти потреби дитини у спілкуванні, це може стати переломним моментом у формуванні особистості та розвитку її комунікативних навичок.

Найбільшою проблемою дітей з аутизмом є те, що вони не можуть поділитися з оточуючими різними моментами з життя.

Мовлення дитини розвивається в процесі онтогенезу та є показником її загального психофізичного розвитку.

І. Лісіна відокремлює наступні етапи в розвитку мовлення дитини: довербальний етап; етап початкового вербального спілкування; етап розгорнутого вербального спілкування. Ці етапи відіграють важливу роль у розвитку мовлення дитини.

Спочатку дитина оволодіває відтворенням загальної звукоскладової структури слова і тільки потім точною вимовою звуків, які його складають – це є характерним для формування дитячого мовлення

Розвиток мовлення неможливий без формування фонетичного та фонематичного слуху. Вони потрібні дитині для того щоб був розвинутий мовленнєвий слух, і щоб вона могла розрізняти почуті слова і звуки.

У дітей дошкільного віку звичайного розвитку в онтогенезі формування мовленнєвої діяльності відбувається поетапно, згідно основних закономірностей появи звуків в мовленні дитини. Якомога раніше надати дитині профілактичну або корекційну допомогу. дає знання закономірностей звичайного розвитку мовлення дитини.

Неоднорідність мовленнєвих порушень та варіативність їх проявів у залежать від глибини ураження та ступеню викривлення психічного розвитку дитини.

Аутизм охоплює весь спектр мовленнєвих порушень. Характер мовленнєвої поведінки дітей може змвнитися з віком. Деякі діти мають прогрес у розвитку мовлення, а деякі, зовсім перестають розмовляти. вчені виділяють тріаду мовленнєвих особливостей дітей із розладами аутистичного спектру: заміна займенників, ехолалії та зменшення обсягу продуктивного мовлення.

Вченими доведено, що наявність у мовленні ехолалії, заміни займенників та зменшення продукованого мовлення характеризує мовлення дитини з розладами аутистичного спектру.

Для того щоб обстежити мовлення ми провели експеримент, де обстежували рівень словникового запасу дітей та рівень зв'язного мовлення. Результати обстеження експерименту показали що, словниковий запас обстежуваних дітей, в основному, знаходиться на середньому рівні, В залежності від умов, в яких діти знаходяться, їх словниковий запас різниться.

Рівень зв'язного мовлення дітей також відрізняється та коливається від низького рівня до достатнього рівня. Більшість дітей показали середній

рівень володіння зв'язним мовленням.

Мовлення дітей з розладами аутистичного спектру потребує розвитку не тільки зі сторони спеціалістів, а й зі сторони батьків. Проведення часу з дитиною, пояснення всього, що бачить дитина дуже добре вплине на мовленнєвий розвиток. З постійним контролем та розвитком мовлення, дитина почне розмовляти з оточуючими себе людьми.

Зараз існує безліч методик для розвитку мовлення дітей, які допомагають розвинути мовлення дітей з розладами аутистичного спектру.